

**manuál
pro experty**

**manual
pro experty**

**státní
fond kinematografie**

**státní
fond kinematografie**

Role expertů a funkce expertních analýz

Expert je **nezávislý odborník**, který vypracovává pro Radu Státního fondu kinematografie (SFKMG, dále také Fond) posudky jako podklad k rozhodování o projektech. Tyto posudky upozorňují na hlavní klady a zápory projektu. Analýzy radním **pomáhají** odborně posoudit obsahovou a ekonomickou stránku projektů, protože ne každý radní je specialistou na všechny okruhy podpory anebo na všechny aspekty posuzovaných žádostí. Expertiza leckdy upozorní na často zásadní drobnosti, které by Rada mohla přehlédnout, protože hodnotí mnohem větší počet projektů (více než 600 ročně). Expertní analýzy jsou **primárně podkladem pro Radu**, ale dobře napsaná analýza **může pomoci i žadateli**, dát mu cennou zpětnou vazbu. Expertní analýza není pro Radu závazná – experti posuzují jednotlivou žádost, bez ohledu na to, kolik peněz je alokováno do dané výzvy a jaká je konkurence ostatních podaných žádostí. Oproti tomu Rada srovnává žádosti z každé výzvy mezi sebou.

Proces jmenování a vyřazení experta

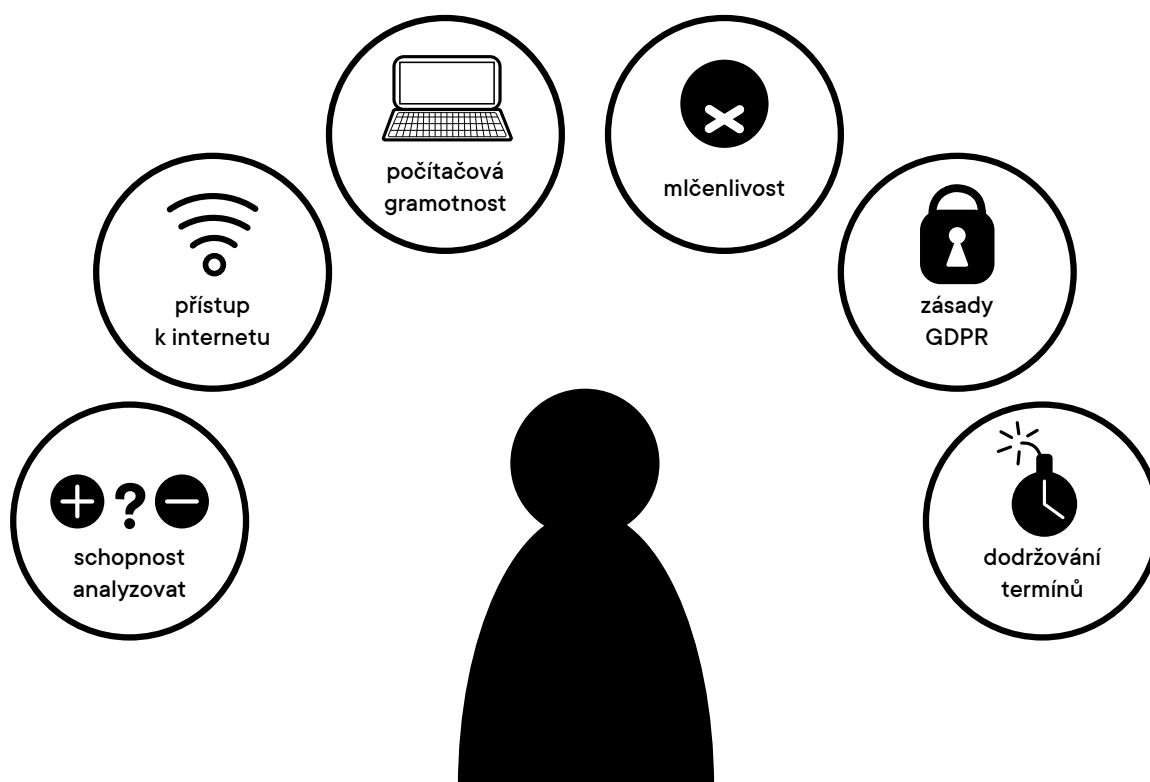
Experty **navrhují** profesní organizace a jmenuje je ministr kultury na doporučení Rady. Aktuální seznam expertů je k dispozici [zde](#).

Případné **odvolání** experta na podnět zvnějšku či na podnět Rady – ve chvíli, kdy expert neplní povinnosti nebo jeho expertní analýzy neplní dostatečně svou funkci –, je ze zákona poměrně komplikovaný a dlouhý proces. Pokud expert např. nestíhá psát expertizy kvůli změněné životní situaci, je nejjednodušší a nejrychlejší, pokud tak **učiní sám rezignací** na roli experta (je třeba napsat písemnou rezignaci adresovanou ministru kultury a zaslat ji poštou či datovou schránkou). Nikdo se na něj nebude zlobit, kanceláři Fondu tím naopak rezignující usnadní administrativní proces.

Pokud expert jen **dočasně nemůže plnit své povinnosti** (např. kvůli výjezdu do ciziny, narození dítěte apod.), je možné se domluvit s kanceláří Fondu na pauze v psaní posudků, není nutné kvůli tomu rezignovat. Pokud expert zjistí, že **se necítí být kompetentní na určitou specifickou výzvu**, ale psaní posudků v ostatních přidělených výzvách mu nečiní problémy, je opět možné domluvit se s kanceláří na pauze pro konkrétní okruh.

Požadavky na experta

Dobrý expert by měl mít odborné znalosti a dlouhodobé osobní zkušenosti týkající se oblasti kinematografie, kterou má hodnotit v přidělených výzvách. Pro psaní analýz je klíčová schopnost **analyzovat klady a zápory projektů**, stejně jako schopnost stručně a věcně argumentovat a jasně formulovat své myšlenky. Expert se nesmí bát hodnotit projekty i negativně, přitom ale vždy s respektem k tvůrcům (žadatel obdrží expertní posudek na svůj projekt včetně jména toho, kdo ho vypracoval). Vzhledem k tomu, že komunikace s Fondem probíhá výhradně elektronicky, je třeba, aby expert měl také základní **počítačovou gramotnost** a měl stabilní **přístup k internetu a počítači**. Expert je povinen dodržovat **mlčenlivost** – ochraňovat obchodní tajemství žadatelů a nepoužívat informace získané z projektů jinak než k vyhotovení analýz. Musí také dodržovat **zásady GDPR**. Dobrý expert v neposlední řadě **dodržuje termíny**, do kdy je nutno poslat posudek, případně do kdy je třeba se omluvit z napsání konkrétní analýzy (viz níže kapitola Jak funguje psaní analýz). Pokud expert nedodrží termín, hrozí, že kancelář Fondu již nestihne nalézt náhradního experta a projekt je nakonec Radou posuzován bez všech expertních analýz.

Proč Rada někdy hodnotí projekt odlišně než expert?

Je poměrně běžné, že Rada nakonec přidělí podporu projektu, který některý expert nedoporučil k podpoření, anebo naopak nepodpoří žádost, kterou expert doporučoval k podpoře. Neznamená to, že by Rada expertizy nečetla nebo nerespektovala jejich názor či že by byly expertizy zbytečné.

Rozpor mezi hodnocením experta a finálním hodnocením Rady může být dán více faktory. Zprv je hodnocení uměleckých děl je vždy nutně do určité míry subjektivní. Uměleckou kvalitu hodnotíme na základě **vlastní, částečně subjektivní interpretace díla**, přičemž každý člověk na základě svých zkušeností a osobnosti konstruuje ve své mysli poněkud odlišné dílo. Umění je vždy mnohovýznamové, a proto se nutně mohou lišit názory experta a Rady, ale také radních mezi sebou. Často se zásadně odlišují také posudky expertů u stejného projektu (každý projekt by měli hodnotit vždy dva či tři experti, v závislosti na typu výzvy). Zároveň ale mnohé aspekty žádosti, například producentskou stránku nebo ekonomickou, lze hodnotit „objektivně“. Radní mají vlastní názor daný přečtením žádosti, ten pak konfrontují s názory expertů a ostatních radních a v rámci společné diskuse nakonec Rada dospívá k názoru, který je vystavěn na souhrnu odborných názorů vícero lidí – všech radních a všech expertů –, nikoli pouze jednoho konkrétního experta.

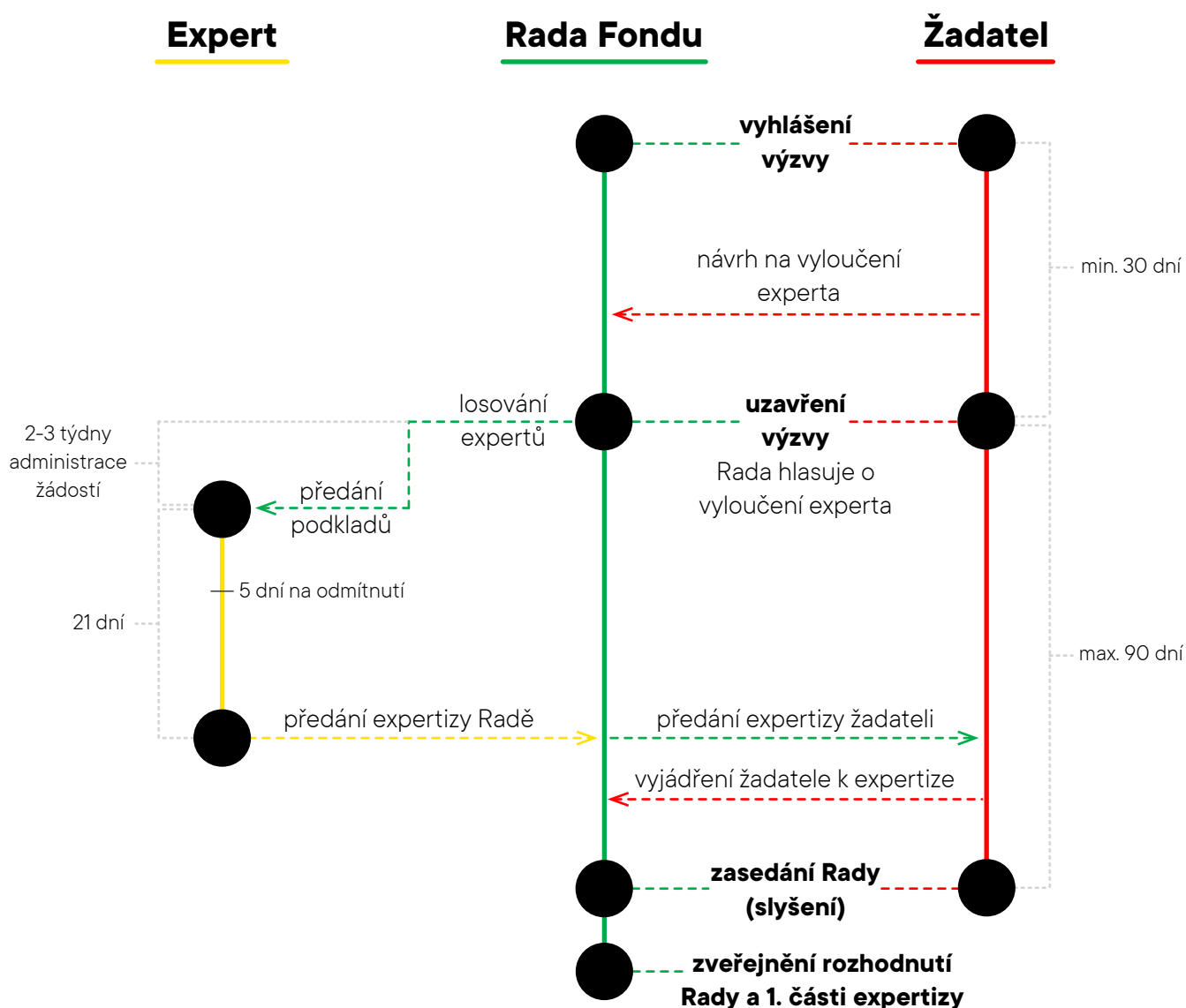
Zadruhé je rozdíl mezi názorem Rady a experta často dán tím, že **expert posuzuje jen jednotlivou žádost, zatímco Rada hodnotí všechny projekty ve výzvě** a srovnává je mezi sebou. Rada také v rámci dané výzvy zvažuje, kolik peněz je možno přidělit kolika projektům, jak velká je ten rok alokace v dané výzvě, zatímco expert toto neposuzuje.

Třetí důvod je pak skutečnost, že **Rada posuzuje projekt později než expert**, zpravidla o jeden až dva měsíce. V tomto období se projekt přirozeně vyvíjí a mohou se objevit nové skutečnosti, díky kterým projekt vyznívá lépe (či hůře), než jak tomu bylo v době podání žádosti. Žadatelé při osobních prezentacích (tzv. slyšeních) a v písemných reakcích, které mohou posílat i těsně před samotným rozhodováním Rady, zpravují Radu o posunech a novinkách v přípravě projektu a také reagují na výtky expertů. Často dodají podklady, které expertovi chyběly v jeho analýze, doloží například posun v jednáních o financování. Expert není přítomen na slyšení, kde může žadatel objasnit řadu nejasností, vysvětlit svůj záměr. To vše může vést Radu k odlišné perspektivě na projekt, než jaký měl původně expert.

Jak funguje systém psaní analýz

Konkrétní žádost je expertovi přidělena na základě losování. Kancelář poté předá mailem expertovi všechny podklady (celou žádost se všemi přílohami) a formulář, do nějž má napsat svůj posudek. Expert pak může **do 5 dnů odmítnout vypracovat analýzu** z důvodu podjatosti nebo jiné vážné překážky (když včas odmítne, analýzu je obvykle možné zadat jinému expertovi). Pokud vypracování analýzy neodmítne v tomto termínu, musí analýzu **vypracovat do 21 dnů od předání podkladů**.

Časové schéma výzvy (neplatí pro průběžné výzvy)

Vyloučení experta z hodnocení daného projektu pro podjatost může navrhnout předem žadatel a následně o vyloučení rozhoduje hlasováním Rada, a to ještě před samotným losováním expertů. Někdy Rada nemá dostatek informací (žadatel experta předem nevyločí, ačkoliv k tomu jsou důvody), a proto je podstatné, aby expert, pokud dostane přidělen projekt, u něhož má pochybnost o své nestrannosti, sám neprodleně toto napsal kanceláři Fondu, nechal se vyloučit a tím pádem umožnil, aby analýzu napsal místo něj jiný expert. Důvodem pro vyloučení je obecně **střet zájmů**, tedy příbuzenské a partnerské vazby na žadatele a autory projektu, **možnost osobního prospěchu**, pokud bude daný projekt podpořen, anebo skutečnost, že expert je **v pracovněprávním vztahu k žadateli**. Za střet zájmů je považována Radou např. i situace, kdy je expert členem statutárního či jiného voleného orgánu žadatele. Rada obecně nepovažuje za důvod k vyloučení experta situaci, kdy si žadatel stěžuje na osobnost a charakter experta, své předchozí zkušenosti s ním apod. Důvodem k vyloučení také není, pokud expert hodnotí projekt firmy ze stejné oblasti podnikání (např. pokud pracuje v distribuční společnosti, může hodnotit projekty jiných distribučních společností).

Výsledky rozhodování Rady jsou zveřejňovány včetně bodového hodnocení a slovního hodnocení podpořených projektů na webových stránkách Státního fondu kinematografie, případně je možné starší výzvy najít v archivu. Přibližné termíny rozhodování Rady jsou součástí harmonogramu výzvy. Také **expertizy jsou na webu následně veřejně přístupné, včetně jména experta, nicméně zveřejňována je jen první, obecná část posudku**.

Za každou analýzu expert obdrží **odměnu** 2000 Kč. Tato částka je konečná, tedy případně včetně DPH.

Obecná doporučení k psaní analýz

Při psaní posudku je třeba **zkontrolovat, nakolik projekt odpovídá kritériím a prioritám**, které v rámci dané výzvy vytyčila Rada. Přestože se víceméně nemění samotné typy výzev, Rada průběžně občas proměňuje tyto priority, které jsou vypsány v textu vyhlášení výzvy a před psaním posudku, byste si je měli přečíst – aktuální text dané výzvy, k níž máte psát posudky, naleznete zde (u konkrétní výzvy je to dokument číslo 1). Drobné změny se mohou týkat především oddílů

Cíle podpory, Kritéria Rady při hodnocení a Specifikace dotačního okruhu. Pokud máte za to, že u žádosti chybí povinná příloha, zkontrolujte, jestli se nezměnily požadavky vypsáné ve výzvě a je to opravdu považováno za povinnou přílohu. Nápomocná může být také Krátkodobá koncepce pro daný rok.

Občas se stane, že projekt **žádá ve výzvě, kam obsahově nepatří**, neplní základní požadavky výzvy – expert by měl na takovou situaci vždy upozornit. Například ve výzvě na výrobu se může ocitnout projekt, který je teprve na začátku fáze vývoje; nebo ve výzvě na festivaly, která je dle specifikace určena pro festivaly s národním a mezinárodním významem, žádá o podporu zcela lokální přehlídka; ve výzvě na neperiodické publikace, určené dle specifikace jen na vydávání odborných a popularizačně-vědeckých knih, je podána žádost na vydání knihy prozaického charakteru apod. To vše jsou důvody k nedoporučení projektu už jen na základě toho, že neplní kritéria a cíle dané výzvy.

Pokud jste komplexním expertem, je nutné, abyste odborně zhodnotili jak obsahovou, tak **i ekonomickou část projektu**. U výzev na výrobu a kompletní vývoj existuje vždy také speciální ekonomický posudek, takže v případě těchto výzev není takový problém, pokud komplexní expert primárně hodnotí autorskou stránku projektu a jen zběžně ekonomickou. Pokud jste nicméně komplexním expertem v jiných okruzích, než je výroba filmu, a nemáte dostatek znalostí na podrobné a kvalifikované hodnocení obou částí žádosti, obsahové i ekonomické, zvažte prosím, zda jste opravdu vhodní být experty v rámci dané výzvy. Rada se opakovaně setkává s tím, že např. ve výzvách na festivaly, vzdělávání či publikace expert zhodnotí jen obsahovou složku, ale nerozebere detailně ekonomiku a neupozorní na problémy, které se vyskytují v rozpočtu a finančním plánu a které jsou přitom z hlediska posouzení klíčové. Taková expertiza je pro potřeby Rady bohužel nedostačující.

Při psaní analýzy se prosím řiďte návodnými texty a otázkami, které jsou v každém oddíle formuláře posudku vypsány kurzívou. Obecné hodnocení žádosti o podporu má být celkovým shrnutím, v němž krátce shrnete hlavní hodnocení a jeho zdůvodnění, jež v podrobnější formě rozepisujete do dalších oddílů.

Argumentované hodnocení s respektem vůči žadatelům

Cílem expertního posudku je přinést vyargumentovaný, hodnotící názor na jednotlivé aspekty projektu, nikoli o něm pouze informovat nebo psát své dojmy bez hlubší analýzy díla.

- V analýze neuvádějte pouze vaše pocity a dojmy, ale své hodnocení doprovodte vždy argumenty. Každé tvrzení by mělo být zdůvodněno, vysvětleno. (Například nestačí pouze popsat svoje pocity typu: „Přestože jsem se snažil vžít do pozorovatele mraveniště, prožil jsem jenom velmi krátký pocit identifikace s hlavní postavou. Bezesporu působivá je scéna, kdy se objeví královna.“ Ostatním ta scéna nemusí připadat působivá. Uvádějte jasné argumenty – zde by to např. znamenalo vysvětlit, proč byla daná scéna podle vašeho názoru působivá a proč se divák těžko identifikuje s hlavní postavou?)
- V hodnocení zachovávejte věcný tón. Zejména u kritických výhrad se vyhněte používání expresivních výrazů a emotivně zabarvených výroků. Buďte ve svém hodnocení nároční, ale uměřeni a seriózní. Zachovávejte úctu ke zkušeným profesionálům a mějte pochopení pro začínající tvůrce. Všichni za svou žádost platí a snaží se ji zformulovat, jak nejlépe dovedou. Vyvarujte se proto prosím ironie, posměšků a invektiv, které by mohly oprávněně žadatele urazit.
- Při hodnocení žádosti vycházejte pokud možno objektivně z hodnocení údajů uvedených v žádosti nebo jinak oficiálně ověřitelných, nikoliv z informací získaných z neověřených zdrojů (jako je např. csfd.cz).

Stručnost a věcnost

Snažte se být struční a věcní. Rada hodnotí během roku obrovské množství žádostí a ocení proto spíše kratší, jasné, precizně formulované expertizy, bez zbytečných odboček a opakování informací. Text posudku může být napsán i v bodech.

- Nepřekračujte prosím nikdy rozsah znaků stanovený ve formuláři pro jednotlivé oddíly.
- Nepoužívejte delší citace žádosti, neopakujte a neshrnujte zbytečně informace v ní uvedené – radní ji celou také četli a pamatují si ji. Nepopisujte obsah filmu, radní také četli synopsi i scénář, případně treatment. V oddílu Personální zajištění projektu neuvádějte životopisy tvůrčího týmu, jsou součástí žádosti. Není třeba psát v analýze věty typu: „Režisérem bude Bohdan Sláma, producentem je Jiří Konečný, v hlavní roli Jana Plodková. Producent popisuje svoji realizační strategii takto:...” Rada se potřebuje dočíst v posudku to, co se nedoče v žádostech – informace, které v ní chyběly, a argumentované hodnocení experta.

- Vyhněte se uvádění referencí zasahujících mimo předmět analyzované žádosti, například informacím o tom, co jste četli, viděli, zažili, či slyšeli, anebo rozsáhlým obecným zamyšlením odbíhajícím od konkrétního projektu, pro rozhodování Rady a hodnocení žádosti nejsou relevantní.

Doporučení ke specifickým výzvám

U výzev na vývoj první verze scénáře, kompletní vývoj a výrobu vždy prosím mějte na paměti, v jaké fázi připravenosti by měl projekt v té které výzvě být. Ve výzvě na vývoj první verze scénáře může být projekt vskutku teprve ve stádiu zrodu – tvůrci nemusí mít ještě nutně jasnou představu o režijní a vizuální stránce, treatment nemusí být ještě dokonale vypilovaný. Jinak řečeno nekladte na projekty v této výzvě stejně náročná kritéria jako na projekty ve výzvě na kompletní vývoj, ale posuzujte potenciál projektu pro další rozepsání do scénáře. Naopak ve výzvě na výrobu musí být projekty již připravené do výroby – měly by mít realistické financování, detailně promyšlenou celkovou koncepci atd. Není např. logické, aby expert napsal do analýzy, že scénář podaný v rámci výrobní výzvy potřebuje přepracovat, ale zároveň, že projekt doporučuje k podpoře – v této výzvě Rada obecně vyžaduje k udělení dotace, aby projekty byly už ve finálním stádiu vývoje, s hotovým (či téměř hotovým) scénářem.

U výzvy na distribuci se zaměřte zčásti na kvality samotného distribuovaného díla (obzvláště s ohledem na to, jak rozšiřuje nabídku kvalitních filmů v českých kinech), ale zhruba polovinu prostoru věnujte zhodnocení distribuční a marketingové strategie (jak odpovídá danému filmovému dílu, nakolik je inovativní, promyšlená a efektivní). V personálním hodnocení nehodnoťte pak pouze osobnosti tvůrců filmu, ale také kvalifikovanost těch, kdo budou zajišťovat distribuci, marketing atd.

U výzev na publikování neperiodických a periodických publikací nehodnoťte pouze obsahové kvality projektů, ale věnujte také pečlivou pozornost marketingové a distribuční strategii a adekvátnosti rozpočtů. To znamená např., že projekt, který neuvádí, jaký rozsah v normostranách či v počtech slov bude výsledkem žádosti, je nutně problematický, protože není možné zhodnotit adekvátnost předpokládaného rozpočtu – ten se vždy odvíjí od toho, jak rozsáhlou knihu či periodikum chce žadatel vydávat. V rozpočtu sledujte, zda jsou navržené honoráře standardní, podhodnocené či

nadhodnocené vzhledem k tomu, jaké částky se v daných pozicích v současnosti v oblasti odborné literatury platí. Pokud nemáte dostatek znalostí z interního fungování redakcí a nakladatelství i s ohledem na jejich ekonomické fungování a tvorbu rozpočtů, zvažte prosím, zda jste opravdu kvalifikováni být komplexním expertem na tuto oblast.

U výzvy na výrobu experimentálního filmu prosím zvažte, zda projekt do této výzvy skutečně patří – opakovaně se stává, že do ní žadatelé umísťují projekty, které vnímají jako v něčem “odlišné”, “hraniční”, v čemsi “experimentující”, ale z hlediska Rady by měly být umístěny spíše ve výzvě na výrobu krátkého filmu, dokumentu nebo hraného filmu, protože chystané dílo nelze ve skutečnosti zařadit do tradice experimentální kinematografie, jež je specifickým typem filmu s dlouhou historií a vlastními subžánry. Rada je otevřena originálním autorským postupům i v ostatních výrobních výzvách, výzvu na experiment by s ohledem na nevelkou alokaci, která je jí přidělena, ráda uchovala pro díla, která opravdu zapadají svými produkčními, distribučními i estetickými parametry do kategorie experimentu. Pokud jako expert u této výzvy neznáte dobře historii a současnost experimentální kinematografie (pojmy jako strukturální film, found footage či VJing, tvůrce jako jsou Maya Deren, Stan Brakhage, Bill Morrison či Peter Tscherkassky), zvažte prosím, zda jste dostatečně kvalifikováni být v ní expertem.

Závěrem

Přestože se tento manuál zaměřil primárně na upozornění na případné problematické postupy při psaní analýz, doufáme, že nebude působit odrazujícím dojmem. Psaní expertních posudků vyžaduje sice nemalé odborné znalosti a schopnost kritické analýzy a argumentace, ale naprostá většina expertů dodává Fondu velmi profesionální a kvalitní expertizy. Pro Radu SFKMG, ale i samotné žadatele jsou expertní posudky nesmírně užitečné coby podrobný a argumentovaný podklad při rozhodování. Rada si velmi cení práce všech expertů, díky nimž může probíhat rozhodování o projektech opravdu komplexním a fundovaným způsobem, a děkuje vám za ni.